

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/z-milosci-do-matki/165410,Stefania-Dziemieszkiewicz-18951975.html>
07.05.2024, 08:51

Stefania Dziemieszkiewicz (1895-1975)

Represjonowana Matka żołnierzy podziemia niepodległościowego

W przechowywanych w Archiwum IPN aktach operacyjnych dotyczących oddziału Narodowego Zjednoczenia Wojskowego pod dowództwem Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” znajduje się fotografia starszej kobiety. Przedstawia ono matkę „Roja” – Stefanię Dziemieszkiewicz. Niepozorna kobieta ze zdjęcia jest jednocześnie postacią niezwykłą – matką Romana (ps. „Adam”, „Pogoda”), Mieczysława (ps. „Rój”) oraz Jerzego (ps. „Żbik”) Dziemieszkiewiczów, żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych i Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, czyli (jak napisano by jeszcze 30 lat temu) matką „trzech bandytów”.

Stefania Dziemieszkiewiczowa urodziła się w 1895 r. w m. Tabędz k. Zambrowa jako córka robotnika rolnego. W 1915 r. wyjechała wraz z rodziną do Rosji, gdzie w m. Tołoczyn pow. Orsza, pracowała jako służąca. Tam, w 1917 r., wyszła za mąż za Adama Dziemieszkiewicza. W 1918 r., ze względu na wydarzenia rewolucji październikowej i antybolszewickie nastawienie męża, rodzina przeniosła się do Polski, zaś w 1929 r. zamieszkała w Zambrowie.

Małżeństwo Dziemieszkiewiczów doczekało się czwórki dzieci. Najstarszy syn, Roman, urodził się w 1918 r., a jego siostra Eugenia (Genowefa) w 1921 r. Młodszy bracia, Mieczysław i Jerzy, przyszli na świat w 1925 i w 1931 r.

W czasie wojny rodzina została wywieziona do Makowa Mazowieckiego. Stefania (już wówczas wdowa, mąż zmarł w 1936 r.) pozostawała na utrzymaniu dzieci. W maju 1945 r.,

po ślubie córki z Aleksandrem Kownackim, zamieszkała wraz z nimi w Makowie Mazowieckim, a później w Gdańsku.

W tym samym roku straciła najstarszego syna: 30 października 1945 r. z rąk sowieckich żołnierzy zginął w Ciechanowie Roman Dziemieszkiewicz ps. „Adam”, „Pogoda”, komendant Powiatu NSZ Ostrołęka i Powiatu NSZ Ciechanów (Okręg II NSZ Mazowsze Północne). Rodzinę opuścił również, zaangażowany w działalność antykomunistyczną, Mieczysław.

W 1948 r. najmłodszy z synów, Jerzy, przyłączył się do oddziału brata, gdzie przyjął ps. „Żbik”. Aresztowany za działalność niepodległościową, został 16 września 1949 r. skazany przez WSR w Warszawie na 7 lat więzienia. Z więzienia w Jaworznie został zwolniony 17 marca 1953 r., na mocy amnestii.

Stefania Dziemieszkiewiczowa oraz jej córka i zięć, podejrzewani przez bezpiekę o współpracę z „bandą NZW”, byli rozpracowywani przez funkcjonariuszy prowadzących działania operacyjne przeciwko „Rojowi”.

Dziemieszkiewiczowa została aresztowana w kwietniu 1950 r. w Gdańsku. Została uznana za winną tego, że „mając wiarygodną wiadomość o pobycie bandy pod dowództwem swego syna ps. »Rój« w mieszkaniu Włodarczyka Kornelego we wsi Morawka gm. Gołymin pow. Ciechanów, oraz w mieszkaniu Maruszewskiego we wsi Marusy gm. Sońsk, pow. Ciechanów, nie powiadomiła o tym władzy powołanej do ścigania przestępstw”. Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie skazał ją 7 sierpnia 1950 r. na 4 lata więzienia. Wyrok odbywała w więzieniu karno-śledczym Warszawa III oraz w więzieniu w Grudziądzu.

Nocą z 13 na 14 kwietnia 1951 r. podczas obławy we wsi Szyszki zginął trafiony z broni maszynowej jej syn Mieczysław Dziemieszkiewicz ps. „Rój”, jeden z ostatnich żołnierzy niezłomnych, walczących przeciwko komunistom.

Stefania po opuszczeniu więzienia zamieszkała z córką i zięciem w Makowie Mazowieckim. Zmarła w 1975 r. w wieku 80 lat. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Makowie Mazowieckim

(na podst. opracowania Elżbiety Strzeszewskiej)